

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์

“รกฺขิต — ผู้มีตนอันรักษาแล้ว, ผู้รักษาตน”

รกฺขิต อ่านตามภาษาบาลีว่า รัก - ขิ - ตะ แปลว่า ผู้มีตนอันรักษาแล้ว หรือ ผู้รักษาตน คำว่า ตน ในที่นี้ ไม่ใช่ตัวตนจริงๆ แต่เป็นความเกิดขึ้นเป็นไปของธรรมที่เป็นนามธรรม กับ รูปธรรม จึงหมายความว่า เป็นบุคคลแต่ละคน, คำว่า ผู้มีตนอันรักษาแล้ว หรือ ผู้รักษาตน นั้น เป็นคำที่มีความหมายที่ลึกซึ้งอย่างยิ่ง พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงว่า ผู้ที่ประพฤติดุจจริต คือประพฤติดี ด้วยกาย วาจา และใจ ชื่อว่า เป็นผู้รักษาตน ด้วยการเห็นคุณค่าของการได้เกิดมาเป็นมนุษย์แล้ว ไม่ทำความเสียหายแก่ตน ด้วยการไม่กระทำความปวกรรมทั้งหลาย นั่นคือการรักษาตนอย่างแท้จริง เป็นการรักษาภายใน ป้องกันไม่ให้กุศลเกิดขึ้น แต่ถ้าประพฤติดุจจริต คือประพฤดิชั่ว ก็เป็นผู้ไม่รักษาตน ตามข้อความในพระสูตรต้นตปิฎก สังยุตตนิกาย สคาถวรรค อตฺตรรกฺขิตสูตร ดังนี้

“ก็ชนบางพวก ย่อมประพฤติดุจจริตด้วยกาย วาจา ใจ ชนพวกนั้น ชื่อว่า เป็นผู้ไม่รักษาตน ถึงแม้ชนพวกนั้น จะมีพลช้าง พลม้า พลรถ หรือพลเดินเท้า คอยรักษา ถึงเช่นนั้นชนพวกนั้นก็ชื่อว่าไม่รักษาตน ชื่อนั้นเป็นเพราะเหตุไร ก็เพราะเหตุว่าการรักษาเช่นนั้นเป็นการรักษาภายนอก มิใช่เป็นการรักษาภายใน ฉะนั้น ชนพวกนั้น จึงชื่อว่าไม่รักษาตน ส่วนว่า ชนบางพวกย่อมประพฤติดุจจริตด้วยกาย วาจา ใจ ชนพวกนั้น ชื่อว่า เป็นผู้รักษาตน ถึงแม้ชนพวกนั้นจะไม่มีพลช้าง พลม้า พลรถหรือพลเดินเท้า คอยรักษา ถึงเช่นนั้น ชนพวกนั้น ก็ชื่อว่า รักษาตน ชื่อนั้นเป็นเพราะเหตุไร ก็เพราะเหตุว่าการรักษาเช่นนั้นเป็นการรักษาภายใน มิใช่เป็นการรักษาภายนอก ฉะนั้น ชนพวกนั้น จึงชื่อว่า เป็นผู้รักษาตน”

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง เป็นไปเพื่อความเข้าใจถูกเห็นถูกในสิ่งที่มีจริงตรงตามความเป็นจริง เพราะแต่ละคำที่พระองค์ทรงแสดงเป็นคำจริง เป็นคำอนุเคราะห์ที่เกื้อกูลให้เข้าใจถึงความเป็นจริงของสิ่งที่มีจริงตรงตามความเป็นจริง ว่า เป็นธรรม ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน ด้วยพระปัญญาอันเกิดจากการตรัสรู้ของพระองค์ เมื่อผู้ศึกษาได้ศึกษาพระธรรมไปตามลำดับ ก็จะเข้าใจว่า มีแต่ธรรมเท่านั้นที่เกิดขึ้นทำกิจหน้าที่ ไม่มีเรา ไม่มีสัตว์ ไม่มีบุคคล ไม่มีตัวตน แม้แต่การสะสมสิ่งที่ดี หรือ ไม่ดี ก็เป็นธรรมที่มี

จริง ที่เกิดขึ้นเป็นไปตามเหตุปัจจัย ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของใครทั้งสิ้น ความเป็นจริงของจิตประการหนึ่งคือ จิตเป็นสภาพธรรมที่สะสม ดังนั้นจิตจึงสะสมทั้งฝ่ายที่ดีและไม่ดี กล่าวคือสะสมทั้งกุศลและอกุศล ซึ่งสามารถพิสูจน์ได้ในชีวิตประจำวันของแต่ละบุคคล เมื่ออกุศลจิตเกิดขึ้นแล้วดับไปก็สะสมสิ่งที่ไม่ดี (อกุศล) ต่อไปอีกในจิตขณะต่อไป แม้ในทางฝ่ายกุศลก็เช่นเดียวกัน เมื่อกุศลจิตเกิดขึ้นแล้วดับไปก็สะสมสิ่งที่ดี (กุศล) ในจิตขณะต่อไป โดยไม่ปะปนกัน นี่คือความเป็นจริง

การได้เกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดขึ้นเพราะผลของกุศลกรรม เป็นสิ่งที่ยากมากสำหรับการได้เกิดมาเป็นมนุษย์ เมื่อได้ความเป็นมนุษย์แล้ว ชีวิตยังเป็นอยู่ยาก ต้องประกอบการทำงาน เพื่อความสืบทอดแห่งชีวิต ให้เป็นไปอย่างไม่เดือดร้อน อีกทั้งชีวิตก็ไม่ได้ยั่งยืนเลย สั้นมาก ไม่รู้ว่าจะละจากโลกนี้ไปเมื่อใดด้วย และที่สำคัญ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จอุบัติขึ้นในโลกทรงตรัสรู้สภาพธรรมตามความเป็นจริงที่ภูมิมนุษย์ ภูมิมนุษย์นี้ จึงเป็นภูมิที่เอื้ออำนวยต่อการเจริญกุศลได้ทุกๆ ประการ ทั้งในเรื่องทาน การให้สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ศีล ความประพฤติที่ดีงาม เว้นจากความประพฤติที่ไม่ดี และภาวนา คือ การอบรมเจริญปัญญา

มนุษย์แต่ละคนก็มีความแตกต่างกันไป ตามการสะสม แต่ละคนเป็นแต่ละหนึ่งไม่เหมือนกันเลย เป็นความจริงที่ว่า บุคคลใดก็ตามที่ประพฤติดุจจริตทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ ขณะนั้นเป็นการกระทำเหตุที่ไม่ดี เป็นอันตรายแล้วในขณะที่กระทำอกุศลกรรม เป็นผู้ไม่ได้รักษาตน เป็นผู้ทำความเสียหายให้แก่ตนเอง ซึ่งจะเป็นเหตุทำให้ตนเองได้รับผลที่ไม่ดีในภายหน้า โดยที่ไม่มีใครทำให้เลย นอกจากอกุศลกรรมของตนเองเท่านั้น เพราะเหตุว่าเวลาที่อกุศลกรรมให้ผลนั้น อกุศลวิบาก อันเป็นผลของอกุศลกรรม ก็ย่อมเกิดขึ้นเป็นไปตามควรแก่เหตุ

ส่วนบุคคลผู้ที่ประพฤติดุจจริตทั้งทางกาย ทางวาจาและทางใจ เจริญกุศลประการต่างๆ ไม่ได้กระทำสิ่งที่เป็นอันตราย กล่าวคือ อกุศลกรรมทั้งหลายให้กับตนเอง บุคคลประเภทนี้เป็นผู้รักษาตนเอง ทำความดีทำความเจริญให้กับตนเอง ด้วยการสะสมความดีทั้งหลายในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ ปัญญาความเข้าใจถูกเห็นถูก รู้สภาพธรรมที่กำลังปรากฏในขณะนี้ตามความเป็นจริง ที่จะเป็นเหตุทำให้ออกจากวัฏฏะ ก็เป็นการรักษาตนเองอย่างสูงสุด คือ สามารถทำให้พ้นจากกิเลสทั้งปวง ไม่ต้องมีการเวียนว่ายตายเกิดอีกในสังสารวัฏ

ควรที่จะได้พิจารณาอยู่เสมอว่า มีชีวิตอยู่จนถึงทุกวันนี้ ก็เพื่อประโยชน์ คือ ได้ฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม อบรมเจริญปัญญา ประพฤติตามพระธรรม ไม่ละเลยโอกาสแห่งการเจริญกุศลในชีวิตประจำวัน

จะเห็นได้ว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ทรงละเว้นโอกาสที่จะพำสอนเตือนพุทธบริษัทให้เป็นผู้ที่ไม่ประมาทเลย ถ้ายังมีกิเลสอยู่ตราบใด ยังไม่รู้แจ้งอริยสัจธรรมถึงความเป็นพระอริยบุคคลแล้ว การที่จะไปสู่กำเนิดอื่นนั้น มากกว่าการที่จะกลับมาสู่ความเป็นมนุษย์ มากทีเดียว ข้ออุปมาระหว่างฝุ่นที่ปลายเล็บ กับพื้นมหาปรูฬี เห็นได้ชัดเจนทีเดียว แต่ละบุคคลก็เห็นฝุ่นที่เล็บอยู่ทุกวัน แต่ไม่มีใครเตือนให้ได้คิด แต่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ไม่ทรงละเว้นโอกาส แม้แต่การที่จะให้ระลึกได้ว่าฝุ่นที่เล็บมี น้อยกว่าที่พื้นมหาปรูฬี เหมือนกับวันหนึ่งๆ นี้ กุศล กับ กิเลส อย่างไหนจะเกิดมากกว่ากัน? กิเลส เกิดมากกว่ากุศล อย่างเทียบกันไม่ได้เลย ซึ่งในชีวิตประจำวันจะเป็นผู้ประมาทไม่ได้เลยทีเดียว

ดังนั้น เมื่อได้เกิดมาเป็นมนุษย์ซึ่งเป็นสิ่งที่ได้ยากอย่างยิ่งแล้ว ก็ไม่ควรที่จะประมาทในชีวิตอันมีประมาณน้อยนี้ ควรเห็นถึงความสำคัญของการได้เกิดมาเป็นมนุษย์ ควรที่จะมีการรักษาตนเอง กระทำสิ่งที่ดีให้กับตนเอง ไม่เบียดเบียนตนเอง ทำตนให้คุ้มค่ากับการได้เกิดมาเป็นมนุษย์ ด้วยการสะสมความดีประการต่างๆ กล่าวคือ พังพระธรรม ศึกษาพระธรรม อบรมเจริญปัญญา พร้อมทั้งเจริญกุศลทุกประการ สะสมเป็นที่พึ่งให้กับตนเองต่อไป เป็นการรักษาตนเอง คุ้มครองป้องกันไม่ให้ตกไปทางฝ่ายอกุศล อันเป็นทางเดียวที่จะค่อยๆ ขัดเกลากิเลสของตนเองให้เบาบางลง จนกว่าจะถึงการดับได้อย่างหมดสิ้นในที่สุด ซึ่งจะต้องอาศัยกาลเวลาที่ยาวนานในการอบรมเจริญปัญญา.

ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร. ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗